

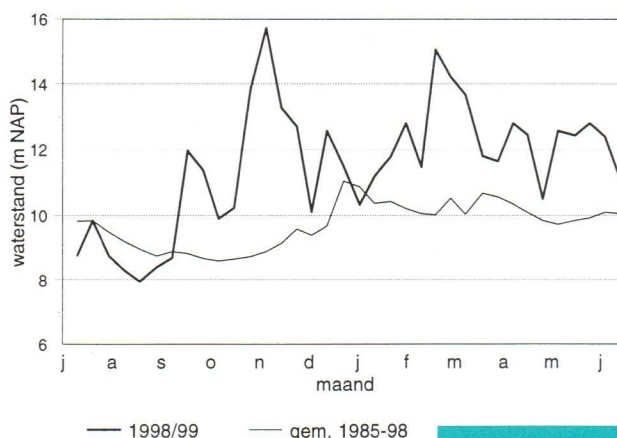
Watervogels in de Zoete Rijkswateren in 1998/99

De winter van 1998/99 was net als in 1997/98 opnieuw zacht. Wegtrek van enige betekenis vond nauwelijks plaats en veel vorstgevoelige soorten waren de gehele winter in ons land aanwezig. Over het geheel genomen waren ongeveer evenveel watervogels in de Zoete Rijkswateren te vinden als in voorgaande zachte winters. De aantallen vogels langs de rivieren werden vooral beïnvloed door de hoge waterstanden in november en maart.

Natte winter

Het winterseizoen van 1998/99 was opnieuw zacht. Vorst van betekenis kwam in het geheel niet voor. November en december waren wat temperatuur betreft normaal (20 vorstdagen,

zoek aan de Randmeren, bij de overige soorten spelen plaatselijke omstandigheden (minder Kuifeenden en Toppers in het IJsselmeergebied) en een wisselend aandeel vogels in de Zoete Rijkswateren een rol (op grond

Figuur 1. Waterstand in de Rijn bij Lobith in de loop van 1998/99 in vergelijking met het gemiddelde uit de periode 1985-98.

ofwel minimumtemperatuur komt beneden nul), terwijl januari en de volgende maanden zelfs aan de warme kant waren. Regen viel er wel in overvloed. In vrijwel alle maanden was sprake van een meer dan gemiddelde hoeveelheid neerslag, zoveel zelfs dat 1998 als het natste jaar van de 20e eeuw de boeken in gaat, met 1240 mm regen tegen normaal 792 mm. Vooral september tot en met november waren extreem nat. Als gevolg van de grote hoeveelheden regen was het waterpeil in de rivieren voortdurend hoger dan normaal (figuur 1). Vooral in november en eind februari/begin maart leidde dat tot piekwaarden.

Veel vogels in november

Van de meeste soorten kwamen de maximale aantallen in het seizoen 1998/99 in grote lijnen overeen met die uit voorgaande jaren (tabel 1).

Opvallende verschillen in negatieve zin waren te zien bij Kleine Zwaan, Wintertaling, Kuifeend, Topper en Meerkooet. Bij de Kleine Zwaan hangt dit vooral samen met verminderd be-

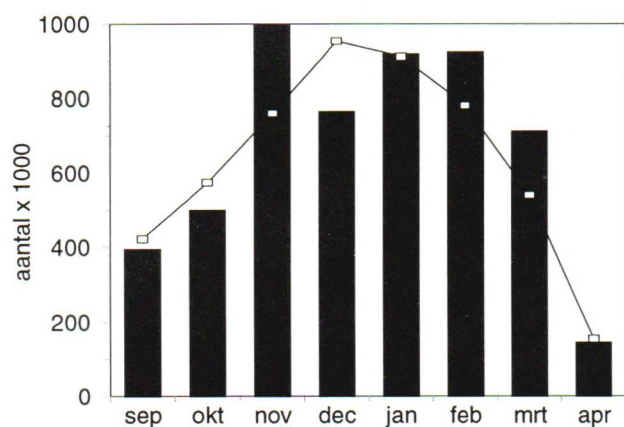
van bijvoorbeeld de midwintertelling werd geen afname vastgesteld bij Wintertaling en Meerkooet). Opvallend talrijk waren Smient, Wilde Eend, Krakeend, Tafeleend en Kokmeeuw. Dat geldt ook voor het totale aantal vogels in november en in mindere mate februari/maart (figuur 2). In november werden in totaal bijna 1 miljoen vogels geteld. Wintertaling, Tafeleend en Kievit bereikten in die maand hun maximum, terwijl er van de Kokmeeuw (evenals in maart) meer dan gemiddeld werden geteld (zie verder). Vooral het relatief zachte en natte weer en de daaruit voortvloeiende inundatie van de uiterwaarden zal van invloed zijn geweest op de relatief grote aantallen van verschillende soorten (vergelijk de pieken in figuur 2 met die in figuur 1).

Opmerkelijke soorten

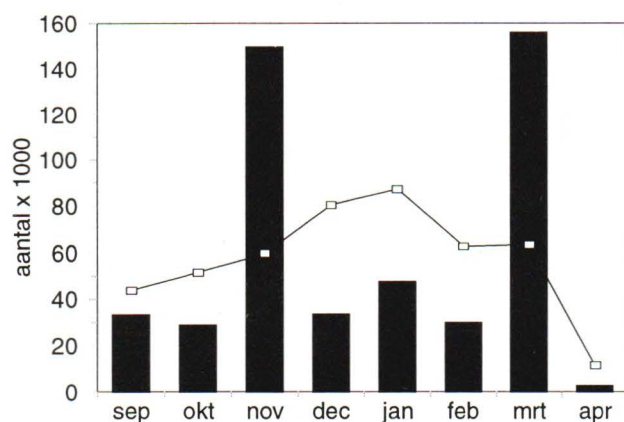
Zoals elk seizoen werden er ook nu natuurlijk weer leuke soorten ontdekt tijdens de tellingen. Zeg maar de krenten in de pap. Een greep uit de lijst: 1 IJsdruiker in februari, 1 Kwak in juli, max. 5 Kleine Zilverreigers in juli, max. 15 Grote Zilverreigers in februari, max. 33 Visarenden (!) in september, max. 13 Bokjes in oktober, 1 Middel-

Tabel 1. Gemiddeld maximum van 18 karakteristieke watervogelsoorten van de Zoete Rijkswateren in september-april 1992/93 t/m 1998/99. In de tabel is aangegeven in welke maanden het maximum viel in 1992/93-1997/98 (max. 92-98) en in het seizoen 1998/99 (max. 98/99). In de onderste regels is aangegeven hoeveel vogels er totaal werden geteld.

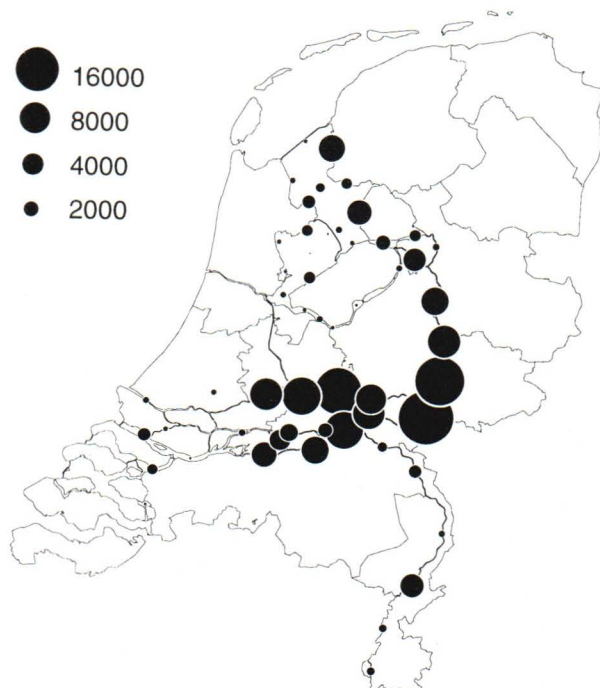
Soort	1992/98 gem. max	1992/98 maand	1998/99 max	1998/99 maand
Fuut	12.349	aug-okt	9.465	sep
Aalscholver	23.869	sep-okt	21.693	apr
Knobbelzwaan	5.971	sep	5.956	sep
Kleine Zwaan	4.183	nov-jan	2.623	jan
Smient	187.890	dec-jan	227.027	feb
Krakeend	4.841	sep-jan	6.767	sep
Wintertaling	7.912	okt-jan	7.361	nov
Wilde Eend	99.441	dec-jan	115.751	jan
Slobeend	3.680	sep-nov	3.962	sep
Tafeleend	55.203	okt-jan	63.022	nov
Kuifeend	137.764	okt-jan	91.896	dec
Toppereend	122.924	dec-mrt	64.911	feb
Brilduiker	7.638	dec-mrt	6.637	feb
Nonnetje	2.533	jan-feb	1.856	feb
Grote Zaagbek	5.966	dec-feb	11.163	dec
Meerkooet	101.692	okt-jan	90.478	jan
Kievit	137.117	sep-feb	136.279	nov
Kokmeeuw	109.386	jan-mrt	189.308	mrt
alle watervogels	1.025.727	dec-jan	994.104	nov

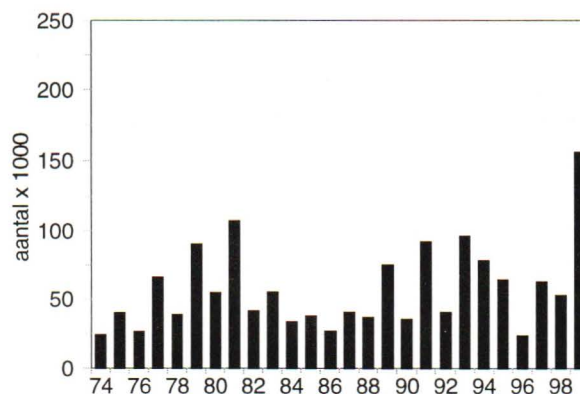
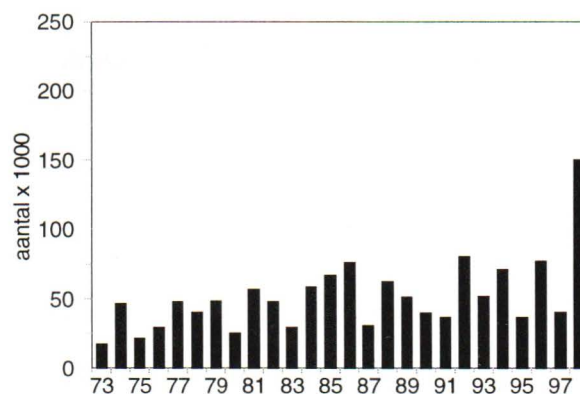
Figuur 2. Totaal aantal watervogels per maand in de Zoete Rijkswateren in 1998/99. De staven geven de aantallen in 1998/99 en de lijn het gemiddelde in 1992-98.

Figuur 3. Seizoenspatroon Kokmeeuw in de Zoete Rijkswateren. Weergegeven zijn het gemiddelde uit de periode 1992-98 (lijn) en de aantallen in 1998/99 (staven).

Figuur 4. Verspreiding van de Kokmeeuw in de Zoete Rijkswateren in maart 1999.

Figuur 5. Aantallen Kokmeeuwen langs de Grote Rivieren in november 1973-98 (boven) en maart 1974-99 (onder).

ste Jager in januari, 1 Witvleugelstern in mei en max. 17 IJsvogels in maart. Verdere aantallen die het vermelden waard zijn: 13.980 Grutto's in maart (zie Zoete Rijkswateren in SOVON-Nieuws 12(1): 14-15, 1999), 66 Witgatten in april, 231 Oeverlopers in augustus en 141 Zwartkopmeeuwen in maart.

Kokmeeuwen talrijk

In het seizoen 1998/99 waren in november en maart meer dan gemiddelde aantallen Kokmeeuwen in de Zoete Rijkswateren aan te treffen (figuur 3). In de overige maanden lag het aantal ver onder het gemiddelde uit de periode 1992-98. Dit ligt trouwens in de lijn van de ontwikkelingen van de afgelopen jaren, namelijk dat het aantal Kokmeeuwen in Nederland geleidelijk aan het afnemen is. Uit figuur 4 blijkt, dat in maart 1999 (evenals trouwens in november 1998) vrijwel alle exemplaren in de uiterwaarden van de Grote Rivieren werden aangetroffen. Zowel in november als in maart waren de aantallen hier de hoogste sinds de start van de tellingen in het seizoen 1973/74 (figuur 5). In genoemde maanden was hier, na het hoge water dat aan de telperiode voorafging (zie figuur 1), de voedselsituatie ideaal voor de meeuwen. Wanneer de grond verzadigd is met water, zitten veel ongewervelde dieren dicht onder de oppervlakte, waardoor ze voor meeuwen en andere vogelsoorten makkelijker te vangen zijn. Ook soorten als Kievit (136.250 in november), Kemphaan (935 in maart), Watersnip (2.900 in november), Grutto (13.980 in maart) en Stormmeeuw (38.750 in maart) profiteerden van het grote aanbod aan voedsel en waren talrijker dan normaal.

Berend Voslamber